

**MARYLA BIENIEK-MAJKA**

## **GRUPY PRODUCENTÓW OWOCÓW I WARZYW W ŚWIELE ZMIAN LEGISLACYJNYCH**

**Streszczenie:** Artykuł porusza kwestię zmian prawnych dotyczących grup producentów owoców i warzyw. Odnosi się przede wszystkim do rozporządzenia wykonawczego Komisji Unii Europejskiej z dnia 4. kwietnia 2012 roku i ustawy zmieniającej ustawę o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku suszu paszowego oraz rynku lnu i konopi uprawianych na włókno z 10. października 2012 roku. Zasygnalizowano w nim możliwe jak i już zaobserwowane skutki wprowadzonych zmian legislacyjnych.

**Słowa kluczowe:** zmiana, finansowanie, grupy producentów owoców i warzyw, integracja, spowolnienie

### **1. WSTĘP**

Ostatnie dwa lata obfitowały w propozycje zmian, jak i zmiany przepisów dotyczących funkcjonowania i zasad finansowania grup producentów owoców i warzyw. Wprowadzone nowe przepisy mają duże znaczenie dla producentów owoców i warzyw, którzy już podjęli decyzję o zintegrowaniu się i zawiązaniu grupy, jak i dla tych, którzy jeszcze tego nie uczynili. Szczególnie na początku 2012 roku głośno rozprawiano w wielu mediach na temat dalszego losu procesu integracji na rynku owoców i warzyw. Dyskusja ta spowodowana była dość niespodziewanym wprowadzeniem rozporządzenia wykonawczego Komisji Unii Europejskiej z dnia 4. kwietnia. Poruszano kwestię zaskarżenia decyzji Unii Europejskiej dotyczącej wprowadzonych zmian w dofinansowaniu wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw. Budowanie kapitału politycznego swoją drogą, a legislacja swoją. I tak ostatecznie Sejm 10 października uchwalił ustawę o zmianie ustawy o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku suszu paszowego oraz rynku lnu i konopi uprawianych na włókno, czyli ustawę, która ogranicza pomoc dla nowopowstających grup producentów owoców

i warzyw. Nowelizacja ta wdraża przepisy rozporządzenia Komisji Europejskiej z dnia 4 kwietnia 2012 roku, które zmieniło wysokość i sposób finansowania grup producenckich z funduszy unijnych.

## **2. PODSTAWA PRAWNA FUNKCJONOWANIA GRUP PRODUCENTÓW OWOCÓW I WARZYW**

Grupy producentów owoców i warzyw działają na podstawie ustaw i rozporządzeń zarówno krajowych jak i wspólnotowych. Najważniejszą ustawą regulującą funkcjonowanie grup producenckich jest Ustawa z dnia 19 grudnia 2003 roku o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu, rynku suszu paszowego oraz rynków lnu i konopi uprawianych na włókno (Dz. U. z 2011 r. Nr 145, poz. 868) oraz jej nowelizacji, czyli Ustawy z dnia 10 października 2012 r. o zmianie ustawy o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku suszu paszowego oraz rynków lnu i konopi uprawianych na włókno (Dz. U. z 2012 r. poz. 1258). Istotne są także rozporządzenia. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1234/2007 z dnia 22 października 2007 r. ustanawiające wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych (rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynku) (Dz. U. L 299 z 16.11.2007, str. 1. z późn. zm.), określało między innymi zasady dofinansowania grup w zależności od statusu jaki posiada dana grupa. Wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw na mocy tego rozporządzenia i zatwierdzonego planu dochodzenia do uznania mogły ubiegać się o środki na dofinansowanie kosztów założenia i kosztów administracyjnych oraz na pokrycie części kwalifikowalnych kosztów inwestycji. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 543/2011 z dnia 7 czerwca 2011 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do sektora owoców i warzyw oraz sektora przetworzonych owoców i warzyw (Dz. Urz. UE L 157 z 15.06.2011, str. 1, z późn. zm.) wprowadziło ograniczenie wykorzystania środków zakupionych z dofinansowaniem w stosunku do produktów zakupionych od nie-członków grupy. Oznacza to, że na przykład w przechowalni wybudowanej ze wsparciem funduszy nie można przechowywać produktów zakupionych od rolnika niezrzeszonego w danej grupie, czy przewieźć taki towar samochodem zakupionym z dofinansowaniem. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 302/2012 z dnia 4 kwietnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 543/2011 ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do sektora owoców i warzyw oraz sektora przetworzonych owoców i warzyw (Dz. Urz. UE L 99 z 05.04.2012, str. 21) ograniczyło w sposób drastyczny kwotę dofinansowania o jaką mogą ubiegać się grupy producentów owoców i warzyw do 10 mln euro rocznie. Jest to prawie zlikwidowanie wsparcia, jeżeli porównamy tę wartość do kwot, które otrzymywali polscy producenci w latach poprzednich i spodziewali się otrzymywać w dalszym ciągu. (patrz Tabela 1).

**Tabela 1. Poziom wsparcia z funduszy UE dla polskich grup producentów owoców i warzyw w latach 2007–2012**

ROK	Poziom wsparcia UE (bez wsparcia krajowego) w euro
2007	5 mln
2008	13 mln
2009	50 mln
2010	113 mln
2011	185 mln
2012 (szacunek)	330 mln

*Źródło:* opracowanie własne na podstawie uzasadnienia do projektu ustawy z 10.10.2012 r. o zmianie ustawy o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku suszu paszowego oraz rynków lnu i konopi uprawianych na włókno.

Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 780/2012 z dnia 28 sierpnia 2012 r. ustalające współczynniki przydziału na lata 2012–2017 dla wkładu Unii przeznaczonego na pomoc dla grup producentów w sektorze owoców i warzyw, o której mowa w art. 103a rozporządzenia Rady (UE) nr 1234/2007, w odniesieniu do planów uznawania zgłoszonych do dnia 1 lipca 2012 r. (Dz. Urz. UE L 232 z 29.08.2012, str. 3). W rozporządzeniu tym między innymi zostały określone ilości środków przeznaczonych dla danego państwa.

**Tabela 2. Współczynniki przydziału wkładu pomocy Unii Europejskiej dla grup producentów owoców i warzyw na lata 2012–2017**

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Współczynniki przydziału w danym roku	87,52%	45,01%	100%	100%	100%	100%
	Łączna kwota na państwo członkowskie w euro					
Bułgaria	1 413 687	729 139	1 633 398	1 378 254	696 476	0
Litwa	242 274	169 836	176 887	447 250	85 716	0
Węgry	741 172	981 815	1 017 195	1 335 480	432 736	0
<b>Polska</b>	<b>7 479 159</b>	<b>8 049 649</b>	<b>5 654 777</b>	<b>2 853 186</b>	<b>2 163 241</b>	<b>40 435</b>
Rumunia	132 474	75 794	175 266	127 389	62 262	0
<b>RAZEM</b>	<b>10 008 766</b>	<b>10 006 233</b>	<b>8657 523</b>	<b>6 141 559</b>	<b>3 440 431</b>	<b>40 435</b>

*Źródło:* na podstawie Rozporządzenia Wykonawczego Komisji (UE) nr 780/2012 z dnia 28 sierpnia 2012 roku (Dz.U L 232/4 z 29.08.2012 r)

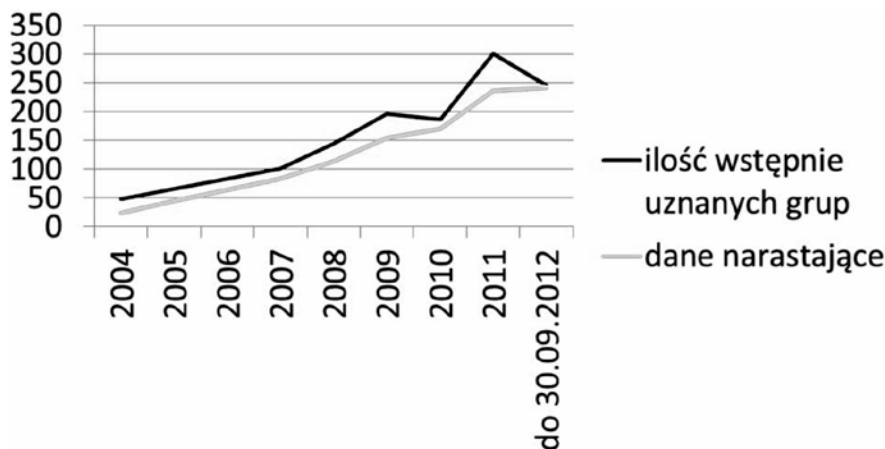
Jak wynika z tabeli 2 w dalszym ciągu polscy producenci będą największymi beneficjentami tego programu, a w ostatnim 2017 roku, całość zaplanowanego w tej chwili budżetu zostanie skierowana do naszego kraju. Można z tego też wywnioskować, że skoro za 5 lat, czyli za maksymalny okres dochodzenia do uznania nowopowstałej grupy, środki przekierowane będą tylko do Polski, to

może to oznaczać, że w 2012 roku w pozostałych krajach, w nowych warunkach legislacyjnych nie powstały nowe grupy. Tylko w Polsce.

### 3. SKUTKI ZMIAN LEGISLACYJNYCH

Zmianom zawsze towarzyszy opór wobec nich. Społeczeństwo ma skłonność do trwania w wypróbowanych wzorcach, boi się pogorszenia swojej pozycji społecznej, czy finansowej<sup>1</sup>. Producenci owoców i warzyw zaczęli przełamywać historyczną niechęć wobec wspólnego gospodarowania i zaczęli angażować się w inicjatywy korzystne z punktu widzenia ekonomicznego i powoływać grupy producenckie<sup>2</sup>. Jak możemy zauważyć liczba nowopowstałych grup w pierwszym okresie, to jest w latach 2004–2007 powoli rosła, w okresie od 2007 roku do 2011 dynamika liczby nowopowstałych grup była zdecydowanie większa, a w roku 2012 zaobserwowaliśmy spadek ilości nowo założonych grup. Czy jest to chwilowy brak zainteresowania podejmowaniem współpracy, czy długookresowa tendencja, czas pokaże. Próbując powiązać zainteresowanie producentów nawiązywaniem współpracy ze zmianami legislacyjnymi dotyczącymi funkcjonowania grup producentów owoców i warzyw można zauważyć następującą zależność: im przepisy bardziej korzystne tym zainteresowanie rosło, restrykcyjne i zmniejszające korzyści finansowe przepisy prawne spowodowały spadek zainteresowania.

**Rysunek1. Wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw w Polsce w latach 2004–2012**



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR oraz danych zawartych w Biuletynie informacyjnym 4–5/2012 MRiRW str. 30

<sup>1</sup> A. Czermiński, M. Czerska, B. Nogalski, R. Rutka, *Organizacja i zarządzanie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2001, s. 157.

<sup>2</sup> M. Domagalska-Grędyś, *Rozwój gospodarstw rolnych poprzez działania grupowe producentów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, Kraków 2012, s. 13.

Można więc pokusić się o stwierdzenie, że korzyści finansowe były motorem procesów integracyjnych na rynku owoców i warzyw. Opinia ta nie jest odosobniona, ponieważ w opracowaniach dotyczących motywów i korzyści wynikających z działań grupowych można znaleźć potwierdzenia tej tezy. Z badań Wiśniewskiej wynika, że podstawowym bodźcem tworzenia grup i zwiększania swojej konkurencyjności na rynku owocowo-warzywnym jest możliwość uzyskania funduszy<sup>3</sup>. Jednym z wniosków z badań Krzyżanowskiej jest wskazanie na konieczność zwiększenia wsparcia finansowego w celu zdynamizowania procesu organizowania się producentów owoców i warzyw w grupy<sup>4</sup>. Dziś już wiemy, że na zwiększenie wsparcia finansowego nie możemy liczyć. W tej sytuacji obawiać się możemy spadku konkurencyjności producentów z krajów, które przystąpiły do Wspólnoty w 2004 r. i później, gdyż mieli oni krótszy okres na realizację procesów integracyjnych. W związku z tym zwiększą się różnice pomiędzy niezorganizowanymi producentami, a dobrze zorganizowanymi producentami „starej” Unii<sup>5</sup>. Na te konsekwencje zwracają uwagę sami producenci – Jagiełliński, przewodniczący rady nadzorczej Krajowego Związku Grup Producentów Owoców i Warzyw, podczas V Forum Rynku Spożywczego i Handlu zauważył, że mimo, iż polscy producenci zbudowali konkurencję dla dużych podmiotów za granicą, to niestety, po tym jak Komisja Europejska obcięła możliwości finansowania zewnętrznego nie wiadomo, czy będziemy jeszcze konkurencyjni. Jeśli grupa jest w stanie dostarczyć 50 tys. ton do detalu, to czy będzie jeszcze wystarczającym podmiotem na rynku, gdy będzie musiała wyprodukować 60–70 tys. ton.? Tymczasem niektóre zagraniczne grupy i konsorcja dysponują podażą na poziomie 400–500 tys. ton. Okazuje się, że w takich sytuacjach nasza skala już jest za mała, by być dobrym operatorem na rynku międzynarodowym<sup>6</sup>. Podpowieź co zrobić, aby w dalszym ciągu zwiększać siłę przetargową na rynku polskim producentom dał, w odpowiedzi na zarzuty, że nowe warunki prawne nie pozwolą na zakładanie nowych grup producenckich komisarz ds. rolnictwa UE. Jego zdaniem nie jest konieczne powoływanie nowych grup, natomiast należy istniejące grupy powiększać o nowych członków. Innym rozwiązaniem może być, wzorem krajów z zachodniej Europy, powoływanie organizacji drugiego rzędu skupiających producentów owoców i warzyw. Przykładem takiej organizacji może być niedawno powołane do życia Stowarzyszenie Producentów Owoców i Warzyw „Cuiavia”, które zostało założone w czerwcu 2012 r. z inicjatywy członków grup producentów owoców i warzyw z województwa kujawsko-pomorskiego. Zrzesza

<sup>3</sup> J. Wiśniewska, *The competitive strategies of Polish fruit and vegetable producers in the condition of domestic and international markets convergence*, Roczniki Naukowe SERiA, t. XIII, zeszyt 6, Warszawa-Poznań-Wrocław 2011, s. 252–255.

<sup>4</sup> K. Krzyżanowska, *Stan zorganizowania rolników w grupy producentów owoców i warzyw w Polsce*, Roczniki Naukowe SERiA, t. XIII, zeszyt 2, Warszawa-Poznań-Wrocław 2011, s. 260.

<sup>5</sup> M. Bieniek-Majka, *Grupy producentów owoców i warzyw w nowej perspektywie finansowej*, Roczniki Naukowe SERiA, t. XIV, zeszyt 2, Warszawa-Poznań-Białystok 2012, s. 9.

<sup>6</sup> [www.portalspozywczy.pl](http://www.portalspozywczy.pl) KZGPOIW: *Producenci owoców i warzyw mają dobre warunki do rozwoju eksportu* – [data pobrania 23.10.2012 r.].

ono największe grupy producentów owoców i warzyw głównie z terenu województwa kujawsko-pomorskiego oraz kilka spoza województwa. Obecnie członkami Stowarzyszenia jest 30 uznanych i wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw. Mają oni na celu promocję sektora owocowo-warzywnego, wymianę informacji rynkowej, wspieranie idei współpracy, budowanie partnerstwa oraz konsolidację grup producentów owoców i warzyw<sup>7</sup>. To pozytywny przykład na sprostanie nowym realiom.

#### 4. PODSUMOWANIE

Prawidłowo funkcjonujące, jak również tworzące się struktury integracyjne występujące w gospodarce stanowią jeden z istotnych elementów jej dynamicznej ekspansji, szczególnie w dobie globalizacji<sup>8</sup>. Po upływie kilku miesięcy od momentu ogłoszenia nowych przepisów prawnych, regulujących funkcjonowanie, a przede wszystkim dofinansowanie grup producentów owoców i warzyw możemy zauważyć ich wpływ. Czy te zmiany legislacyjne zagwarantują nam dynamiczną ekspansję? Raczej nie, gdyż zastopowały proces integracji na rynku owocowo-warzywnym. Grupy już istniejące, w tych warunkach, nie będą w stanie w określonym czasie, uzyskać zamierzonych efektów i osiągnąć poziomu organizacyjno-technicznego takiego, jak grupy, które wcześniej miały możliwość skorzystania z dofinansowania. Powiększanie liczebności członków już istniejących grup też raczej nie jest scenariuszem pewnym do realizacji. Można spodziewać się wzrostu znaczenia dużych grup, które będą powiększać swoją rolę na rynku poprzez wpływanie na lokalnych, indywidualnych producentów. Ich kooperacja może polegać nie na ścisłej współpracy w ramach grupy, tylko na kontraktacji i skupie produktów. Takie działania zwiększą siłę samej grupy, ale czy wpłyną na stopień zorganizowania rynku? Pomimo podejmowanych starań ze strony państwa, wciąż jednym z ważniejszych problemów polskiego rolnictwa pozostaje niski poziom stopnia organizacji polskich producentów<sup>9</sup>.

#### BIBLIOGRAFIA

- Bieniek-Majka M., *Grupy producentów owoców i warzyw w nowej perspektywie finansowej*, Roczniki Naukowe SERiA, t XIV, zeszyt 2, Warszawa-Poznań-Białystok 2012.

<sup>7</sup> [www.spoiwcuiavia.pl](http://www.spoiwcuiavia.pl)

<sup>8</sup> R. Chorób, *Wybrane determinanty rozwoju innowacyjnych powiązań integracyjnych w agrobiznesie w dobie globalizacji*, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie Problemy Rolnictwa Światowego, Tom 12 (XXVII)Zeszyt 1, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2012, s. 8.

<sup>9</sup> A. Chlebicka, *Czynniki wpływające na sukces grup producentów rolnych*, „Journal of Agribusiness and Rural Development” 2011, nr 4(22), s. 31–39.

- Chlebička A., *Czynniki wpływające na sukces grup producentów rolnych*, „Journal of Agribusiness and Rural Development” 2011, nr 4(22).
- Chorób R., *Wybrane determinanty rozwoju innowacyjnych powiązań integracyjnych w agrobiznesie w dobie globalizacji*, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie Problemy Rolnictwa Światowego, Tom 12 (XXVII)Zeszyt 1, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2012.
- Czermiński A., Czerska M., Nogalski B., Rutka R., *Organizacja i zarządzanie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2001.
- Domagalska-Grędyś M., *Rozwój gospodarstw rolnych poprzez działania grupowe producentów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, Kraków 2012.
- Krzyżanowska K., *Stan zorganizowania rolników w grupy producentów owoców i warzyw w Polsce*, Roczniki Naukowe SERiA, t. XIII, zeszyt 2, Warszawa-Poznań-Wrocław 2011.
- Wiśniewska J. *The competitive strategies of Polish fruit and vegetable producers in the condition of domestic and international markets convergence*, Roczniki Naukowe SERiA t. XIII, zeszyt 6, Warszawa – Poznań -Wrocław 2011.
- *Grupy producentów owoców i warzyw w latach 2004–2011* Biuletyn informacyjny 4–5/2012 Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.
- Ustawa z dnia 19 grudnia 2003 roku o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu, rynku suszu paszowego oraz rynków lnu i konopi uprawianych na włókno (Dz. U. z 2011 r. Nr 145, poz. 868).
- Ustawa z dnia 10 października 2012 roku o zmianie ustawy o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku suszu paszowego oraz rynków lnu i konopi uprawianych na włókno (Dz. U. z 2012 r. poz. 1258).
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1234/2007 z dnia 22 października 2007 r. ustanawiające wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych (rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynku) (Dz. U. L 299 z 16.11.2007, str. 1. z późn. zm.).
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 543/2011 z dnia 7 czerwca 2011 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do sektora owoców i warzyw oraz sektora przetworzonych owoców i warzyw (Dz. Urz. UE L 157 z 15.06.2011, str. 1, z późn. zm.).
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 302/2012 z dnia 4 kwietnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 543/2011 ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do sektora owoców i warzyw oraz sektora przetworzonych owoców i warzyw (Dz. Urz. UE L 99 z 05.04.2012, str. 21).
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 780/2012 z dnia 28 sierpnia 2012 r. ustalające współczynniki przydziału na lata 2012–2017 dla wkładu Unii przeznaczanego na pomoc dla grup producentów w sektorze owoców i warzyw, o której mowa w art. 103a rozporządzenia Rady (UE) nr 1234/2007, w odniesieniu do planów uznawania zgłoszonych do dnia 1 lipca 2012 r. (Dz. Urz. UE L 232 z 29.08.2012, str. 3).
- [www.armir.gov.pl](http://www.armir.gov.pl)
- [www.portalspozywczy.pl](http://www.portalspozywczy.pl) *KZGPOIW: Producenci owoców i warzyw mają dobre warunki do rozwoju eksportu.*
- [www.spoiwcuiavia.pl](http://www.spoiwcuiavia.pl)

## **FRUIT AND VEGETABLE PRODUCER GROUPS IN THE LIGHT OF LEGISLATIVE CHANGES**

**Summary:** the article says about the legislative changes referring to fruit and vegetable producer groups, mainly about Commission Implementing Regulations (EU) of 4 April 2012 and law changing the act on organization of fruit and vegetable market, hop market, tobacco market, fodder plant market, and market of flax and hemp cultivated for fiber of 10 October 2012. It looks at both potential and already visible consequences of the changes.

**Key words:** changes, sponsorship, fruit and vegetable producer groups, integration, economic slowdown

*mgr Maryla Bieniek-Majka  
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu  
Niestacjonarne Studia Doktoranckie  
e-mail: m.bieniek-majka@oleris.pl*